

Projekat: Uèešæe javnosti u procedurama planiranja i izgradnje mini hidroelektrana

(mHE)

20 May 2010

Mini hidroelektrane ili male hidroelektrane (mHE) se prema standardima EU definišu kao obnovljivi izvori energije, ekološki prihvatljivi i održivi, ali uz uvaŕavanje osnovnih preduvjeta. Iako se u javnosti uglavnom definišu kao hidroenergetski izvori manje snage postoji preciznija podjela na mikro (snaga do 50 kW), mini (od 50 kW do 500 kW) i male hidroelektrane (od 0,5 mW do 5 mW). Najèešæe su to, i po evropskim normama, hidroelektrane do 5 MW, što je prihvaceno i u BiH. Osnovna karakteristika ovih elektrana je odsustvo klasicne vodne akumulacije koja je uobicajena kod velikih HE, a koje su (uglavnom zbog toga) izuzete iz obnovljivih izvora energije.

Bosna i Hercegovina zahvaljujuci povoljnoj hidrologiji i geomorfologiji ima znacajan potencijal hidroenergije iz mHE. Prema raspoloživim podacima u opticaju je èak i do 500 mHE u planovima, projektovanju i izgradnji širom BiH. Istina, tek mali dio je izgrađen i pušten u rad. Primjera radi, u opæini Konjic je planirano 40 mHE na pet vodotoka – pritoka rijeke Neretve, za koje je u najveæem broju dodijeljena koncesija, ali tek jedna elektrana je do sada stavljena u funkciju proizvodnje. Naŕalost, ova oblast (izgradnja mHE) je dobrim dijelom neuređena, kako sa energetskog tako i sa ekološkog i socijalnog aspekta. Ne postoji jedinstven pristup niti jedinstvena metodologija, kriteriji i procedure kojima bi se na pribliŕno isti naèin regulisali: lokacijska određenost, dodjela koncesija, projektovanje, izgradnja, ekološki uvjeti, uèešæe javnosti, te prava lokalne zajednice mjesnog stanovništva i uticaj na minimalnu devastaciju

okoliša, pristup vodi i pravièno obešteæenje. Osnovni problem u definisanju parametara za projektovanje i izgradnju (snaga i proizvodnja) proizilazi iz èinjenice da veæina manjih vodotoka (koji su aktualni za mHE) nisu imali statistièke podatke o velièini protoka mjerene u duŕem vremenskom periodu. Rezultat toga je predimenzioniranje agregata, što ugroŕava kljuèni ekološki uvjet: ekološki prihvatljiv protok (biološki minimum) vode u starom koritu. Također, pri izvođenju radova događaju se velike devastacije terena i zasipanje vodotoka.

Uèešæe javnosti je minimalno, tek u dijelu propisane obavezne procedure za procjenu uticaja na okoliš (PUO), a lokalno stanovništvo se sa projektom upoznaje u poodmakloj fazi, tek u proceduri dodjele okolinske dozvole. U ugovorima o koncesiji, pa i u okolinskim dozvolama nije zaštiæeno pravo lokalnog stanovništva na vodu, èime se još više reducira ekološki prihvatljiv protok vode. Mada koncesor (opæina, kanton, entitet) na osnovu studije u tenderu propisuje osnovno rješenje, ipak se ponuđaèima dozvoljava da odstupe, uslijed èega dolazi do predimenzioniranja, a u praksi su prisutni sluèajevi izmjene projekta i poslije dobijenih odobrenja (okolinske i građevinske dozvole). Direktna posljedica je dodatno reduciranje biološkog minimuma i ugroŕavanje okoliša. Na nivou entiteta i drŕave ne postoji popis zaštiæenih vodotokova, pa ne èudi da se mHE projektuju na vrijednim prirodnim fenomenima koji su zaštiæeni kao prirodna rijetkost.

Zbog svega nabrojanog postoji realna opasnost da se mHE u BiH ne realiziraju u skladu sa principima obnovljivih izvora energije. Iz tog razloga je Udruŕenje za zaštitu okoline Zeleni Neretva iz Konjica, u saradnji sa Fondacijom Heinrich Böll - Ured za BiH, pocetkom 2010. g. zapoèelo projekat „Ucešce javnosti u procedurama planiranja i izgradnje mHE". Osnovni cilj projekta je omoguæavanje transparentnog procesa planiranja, izgradnje i korištenja mini hidroelektrana (mHE), kao obnovljivih izvora energije, uz što aktivnije i efikasnije ucešce lokalne javnosti, cime bi se minimalizirale negativne posljedice po ljude i okoliš, a ujedno poveæale koristi od ovakvih, održivih i obnovljivih, izvora energije.

Projektne aktivnosti podrazumijevaju izradu informativnih publikacija (print i web), organizaciju edukativnih radionica i radijskih emisija, kao i održavanje okruglih stolova, a sve u cilju informisanja i edukovanja lokalne javnosti o pravima i moguænostima uèešæa u procedurama planiranja i izgradnje mHE. Takoder, projekat obuhvata i aktivno uèešæe udruŕenja u procedurama procjene uticaja na okoliš (PUO), odnosno dobijanja okolinskih dozvola za aktualne mHE u opæini Konjic, te monitoring poštivanja dobijenih ekoloških dozvola. Nadamo se da æe otvaranje dijaloga između javnosti (lokalne zajednice), vlasti i investitora imati za rezultat prevazilaŕenje prisutnih „djeèijih bolesti" te usaglašavanje stavova i poticanje donošenja adekvatnih zakonskih rješenja za buduæe procese planiranja i izgradnje mHE.